

فصلنامه علمی زبان و ادبیات فارسی

سال چهارم، شماره ۱، پیاپی ۱۰، بهار ۱۴۰۰

www.qpjjournal.ir

ISSN : 2645-6478

بررسی درون‌مایه‌های آموزشی - مهارتی و تربیتی - اخلاقی داستان‌های منتخب کودک ایران و جهان

دکتر سجاد نجفی بهزادی^۱

فاطمه صالحی بروجنی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۸

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۱/۲۵

(از ص ۴ تا ص ۱۶)

[۲۰.۱۰۰۱.۱.۲۶۴۵۶۴۷۸.۱۴۰۰.۴.۱۰.۴.۹](https://doi.org/10.1001.1.26456478.1400.4.10.4.9)

چکیده

انتخاب نوع درون‌مایه داستان‌های کودک و نوجوان از اهمیت زیادی برخوردار است. آنچه از روزگار گذشته تا اکنون در داستان‌های کودکان دیده می‌شود، درون‌مایه‌های اخلاقی و تربیتی است. این نوع درون‌مایه‌ها دارای پیام‌های ارزشمندی هستند که کودک را در رشد و تعالی اخلاقی یاری می‌دهد. کودک امروز علاوه بر مسایل اخلاقی و تربیتی، به آموزش مهارت‌های زندگی نیز نیاز دارد. هدف این جستار بررسی و تحلیل درون‌مایه‌های تربیتی، اخلاقی و مهارتی داستان‌های منتخب کودک ایران و جهان است. روش تحقیق به صورت تحلیل محتوا و شیوه گردآوری اطلاعات نیز اسنادی و کتابخانه‌ای است. آثار بررسی شده از داستان‌های منتخب کودکان و از انتشارات کانون پرورش فکری کودک و نوجوان هستند. نتایج پژوهش نشان داد که با بررسی درون‌مایه ۴۵ داستان منتخب از ۳۰ نویسنده کودک ایران و جهان، درون‌مایه‌های تربیتی و اخلاقی بیشترین کاربرد را داشته‌اند. درون‌مایه‌های آموزشی - مهارتی کاربرد کمتری داشته‌اند. استفاده از درون‌مایه‌های مهارتی نظیر خود باوری، غلبه بر ترس و تنهایی، خودشناسی و خودآگاهی در داستان‌های کودک نیز ضروری به نظر می‌رسد.

واژگان کلیدی: درون‌مایه، آموزشی، مهارتی، اخلاقی، تربیتی و مذهبی.

مقدمه

^۱ . استادیار گروه ادبیات فارسی دانشگاه شهرکرد. شهرکرد، ایران. najafi@sku.ac.ir

^۲ . دانش‌آموخته کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی و مربی کانون پرورش فکری کودک و نوجوان شهرکرد. شهرکرد، ایران .

یکی از مولفه‌های مهم داستان‌های کودک و نوجوان، مساله درون‌مایه است. درون‌مایه حاوی اندیشه و تفکر نویسنده در داستان است. «درون‌مایه، اندیشه مرکزی و حرف اصلی هنرمند یا نویسنده است که در محتوا و قالب خاصی (موضوع) به تعبیر کشیده می‌شود. درون‌مایه در حقیقت جوهر اصلی یک کار ادبی است و از طریق همان عناصر است که مسیر اندیشه و تفکر صاحب اثر روشن می‌شود» (فرزاد، ۱۳۸۷: ۲۶-۲۵). رونالد توبیاس در کتاب درون‌مایه در داستان می‌نویسد: «درون‌مایه تصمیمات شما را درباره‌ی انتخاب راه و این‌که کدام انتخاب برای داستان شما درست و کدام یک نادرست است، جهت می‌دهد. همان‌طور که می‌نویسیم تازه شروع به درک واقعی معنای اثر می‌کنیم؛ اما با داشتن درون‌مایه در واقع کار را بر اساس مفهومی می‌سازیم که ما را از ابتدا هدایت می‌کند. درون‌مایه نباید همانند چیز مبهمی در ذهن شما باشد؛ بلکه باید مانند سایر الگوها، الگویی قابل اجرا و عملی باشد. انتخاب درون‌مایه‌ای که با داستان شما سازگار باشد کمک خواهد کرد تا بتوانید ایده‌ی خود را به وضوح بیان کنید». (توبیاس، ۱۳۸۹: ۱۱۸) انتخاب نوع درون‌مایه داستان‌های کودکان دیده می‌شود، درون‌مایه‌های اخلاقی و تربیتی است. این نوع آنچه از روزگار گذشته تا اکنون در داستان‌های کودکان دیده می‌شود، درون‌مایه‌های اخلاقی و تربیتی است. این نوع درون‌مایه‌ها دارای پیام‌های ارزشمندی هستند که کودک را در رشد و تعالی اخلاقی یاری می‌دهد. کودک امروز علاوه بر مسایل اخلاقی و تربیتی، به آموزش مهارت‌های زندگی نیز نیاز دارد. مهارت‌هایی که کودک را در انتقال به دوره نوجوانی و بزرگسالی توانا می‌سازد. «پیت من (pittman) مهارت‌های زندگی را به عنوان توانایی‌ها، دانش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهایی تعریف کرده که برای شادمانی و موفقیت در زندگی آموخته می‌شود. این مهارت‌ها انسان را قادر می‌سازد تا با موقعیت‌های زندگی سازگاری یابد و به آن‌ها تسلط داشته باشد و از طریق رشد این مهارت‌ها، افراد یاد می‌گیرند که به راحتی یا دیگران زندگی کنند، احساس خود را با امنیت خاطر بیان کنند» (کاوه، ۱۳۹۱: ۳۲ به نقل از پیت من، ۱۹۹۷).

داستان یکی از ژانرهای ادبی است که می‌توان درون‌مایه‌های تربیتی و مهارتی را به شکل غیر مستقیم به خواننده منتقل کرد. «خواندن داستان فعالیت ذهنی است که به تجربه آدمی معنا می‌بخشد. بی‌تردید خواننده با خواندن داستان و نقد آنها در عین اینکه از ابتدال زندگی روزانه فراغت می‌یابد، معیارهایی بدست می‌آورد که می‌تواند تجربه‌های زندگی را با آنها محک بزند. جهان‌هایی تازه کشف می‌کند و به آگاهی می‌رسد. هنگامی که زندگی جالب و جذاب است، داستان‌ها می‌توانند احساس ما را نسبت به آن زیاده‌تر کند» (گلشیری، ۱۳۸۰: ۴۵).

انتخاب درون‌مایه مناسب و سازگار با علاقه مخاطب کودک، کار دشواری است. نویسندگان کودک و نوجوان بیشتر به دنبال موضوعات و درون‌مایه‌هایی هستند که کودک را در شناخت خویشتن و زندگی و محیط پیرامون آگاه سازد. علاوه انتخاب درون‌مایه، مساله لذت خوانش داستان نیز نباید فراموش شود. کودک و نوجوان امروز در عصری زندگی می‌کنند که با موضوعات متنوعی در فضاهای مجازی و رسانه‌های دیگر روبرو می‌شوند. رسانه‌هایی که علاوه بر متن، از عنصرهای حرکتی و انیمیشن‌های زیبا برخوردار است. حال نویسنده کودک باید داستانش را به گونه‌ای شکل دهد که بتواند کودک را به خوانش داستان ترغیب کند. یکی از عوامل مهم در داستان کودکان، انتخاب درون‌مایه و شیوه ارائه مناسب و جذاب است. هدف این پژوهش بررسی و تحلیل داستان‌های منتخب کودک ایران و جهان از نظر درون‌مایه‌های آموزشی، تربیتی، اخلاقی و مهارتی است. مشخص نمودن کاربرد هر کدام از درون‌مایه‌ها به صورت جدول در آثار نویسندگان و اهمیت آن‌ها در زندگی کودک از مهم‌ترین عوامل مورد بررسی در این پژوهش است.

پیشینه پژوهش

درباره بررسی درون‌مایه آموزشی، اخلاقی، تربیتی و مهارتی داستان‌های منتخب کودک ایران و جهان پژوهش مستقلی صورت نگرفته است. پژوهش‌هایی در زمینه درون‌مایه داستان‌های کودک و نوجوان انجام شده که به برخی از آنها اشاره می‌شود.

نجفی بهزادی، سجاد و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله «بررسی تطبیقی درون‌مایه داستان‌های احمدرضا احمدی و مگان مک دونالد» به بررسی درون‌مایه و انواع آن پرداخته‌اند. در این مقاله درون‌مایه دو نویسنده برجسته کودک ایران و جهان تحلیل و بررسی شده که نوع مقایسه و نویسندگان بررسی شده با مقاله حاضر متفاوت است.

صفری، جهانگیر و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی درون‌مایه نویسندگان برجسته کودک ایران و جهان پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که نویسندگان جهان، کودک را بدون در نظر گرفتن مسایل اخلاقی، دینی و سیاسی و آن‌گونه که هست، نشان می‌دهند. آن‌ها کودک را فرا منطقه‌ای می‌بینند. درحالی که نویسندگان ایران کودک را به گونه‌ای نشان می‌دهند که بیشتر مطلوب فرهنگ و اخلاق جامعه ایرانی است و کمتر به ویژگی‌های کودک توجه می‌کنند. نویسندگان و آثار بررسی شده و نوع مقایسه با مقاله حاضر متفاوت است.

اسپرهم، داود و مینو پیله ور (۱۳۹۵) در مقاله «نگاهی تطبیقی به داستان کودک در ایران و غرب با تاکید بر مولفه‌های تعلیم و تربیت» به بررسی این آثار پرداختند. نتایج به دست آمده در این پژوهش حاکی از قوت آثار داخلی در کاربرد مضامین تربیتی ارزشمند و ضعف در حوزه پرداخت این مضامین در داستان است.

روش تحقیق

روش تحقیق به صورت تحلیل کیفی محتواست. آثار داستانی منتخب براساس نوع درون‌مایه تحلیل و بررسی شده‌اند. شیوه گردآوری اطلاعات نیز به صورت اسناد کتابخانه‌ای است. آثار بررسی شده منتخبی از آثار تقریباً ۳۰ نویسنده ادبیات کودک و نوجوان ایران و جهان است. آثار از انتشارات کانون پرورش فکری کودک و نوجوان هستند که اغلب در دسترس کودکان قرار دارند.

طبقه بندی درون‌مایه‌ها

تحلیل و طبقه بندی نوع درون‌مایه داستان‌های کودکان به آسانی امکان پذیر نیست. سه نوع طبقه بندی برای درون‌مایه‌ها در این پژوهش در نظر گرفته شده است.

درون‌مایه‌های اخلاقی - تربیتی

این درون‌مایه‌ها حجم بسیاری از درون‌مایه‌های داستان‌های کودکان را تشکیل می‌دهند. نویسندگان برای آگاهی مخاطبان خود از مسایل اخلاقی و تربیتی از این نوع درون‌مایه استفاده می‌کنند. کودک با نهادینه کردن مفاهیم تربیتی و اخلاقی در وجود خود، آماده ورود به دوره نوجوانی می‌شود. تاثیر پذیری کودکان از مفاهیم تربیتی جامعه خویش به گونه‌ای است که می‌تواند جهان بینی و نگرش آن‌ها را نسبت به زندگی و آینده دگرگون کند. از میان ۴۵ داستان بررسی شده ۲۱ مورد درون‌مایه اخلاقی به کار رفته است که سهم نویسندگان ایران ۱۲ و سهم نویسندگان غیر ایرانی ۹ مورد بوده است. این امار نشان می‌دهد که درون‌مایه اخلاقی و تربیتی در بین همه نویسندگان کودک دارای اهمیت است و همچنان بیشترین کاربرد را دارد. مهم‌ترین عاملی که کودکان را در مسیر رشد قرار می‌دهد، گنجاندن مفاهیم و فعالیت‌های اخلاقی به صورت خلاق و نشاط آور در آثار آن‌هاست. کودک هنگام لذت بردن از فعالیت، با معانی اخلاقی آشنا می‌شود. این ارتباط و آشنایی پلی است تا کودک را فردی معتقد و مقید به اصول اخلاقی تربیت کند. (بهشتی و منطقی، ۱۳۹۰: ۱۰۶)

درون‌مایه‌های آموزشی - مذهبی

یکی از درون‌مایه‌های مهم و ضروری در داستان‌های کودکان، مسایل مذهبی و دینی است. انتقال درست این مبانی به کودکان از اهمیت زیادی برخوردار است. داستان می‌تواند این مبانی را در درون کودکان نهادینه کند. استفاده اشعار دینی و مذهبی در آثار کودکان بستر مناسبی برای پرورش سرشت دینی آن‌هاست. ادبیات دینی عرصه گسترده بازتاب تجربه‌های ناب از عظمت روح انسان متعالی است و در واقع بستر انسان پروری را برای چگونه زیستن، درست اندیشیدن و به طور کلی اعتلاء مخاطب مهیا و ممکن می‌سازد. (محمدی و مطهری نیا، ۱۳۹۸: ۲۳۳) از میان ۴۵

داستان بررسی شده ۶ مورد به موارد مذهبی پرداخته شده که سهم نویسندگان ایرانی و غیرایرانی هر کدام ۳ مورد است. این درون‌مایه‌ها نقش مهمی در آماده سازی کودک برای آینده و ورود به دوره نوجوانی و بزرگسالی دارد که در داستان‌های بررسی شده بسامد بسیار کمی داشته‌اند.

درون‌مایه‌های آموزشی - مهارتی

از میان داستان‌های بررسی شده، ۱۹ مورد به مسایل مهارتی پرداخته شده که سهم نویسندگان ایران ۷ و نویسندگان غیر ایرانی ۱۲ مورد بوده است. استفاده از انواع مهارت‌های زندگی در داستان‌ها به مخاطب کمک می‌کند بسیاری از مشکلات و مسایل خود را بدون کمک دیگران برطرف نماید. مهارت‌های زندگی مهارت‌هایی هستند که کودکان و نوجوانان را برای رویارویی با چالش‌ها و مشکلات زندگی آماده می‌کند. سازمان بهداشت جهانی، مهارت‌های زندگی را «توانایی انجام رفتار سازگارانه و مثبت می‌داند، به گونه‌ای که فرد بتواند با چالش‌ها و ضرورت‌های زندگی روزمره کنار آید» (طارمیان،: 16 1383). اگر نویسندگان بتوانند در داستان‌ها و آثار خود توجه بیشتری به انعکاس مهارت‌های زندگی و فردی کودک نداشته باشند، تاثیرگذاری بهتر و مناسب تری خواهد داشت.

تحلیل و بررسی نتایج پژوهش

در جدول شماره ۱ درون‌مایه و انواع، شیوه ارائه درون‌مایه‌ها و گروه‌های سنی آن در داستان‌های منتخب کودک ایران و جهان مشخص شده است.

جدول ۱ بررسی انواع درون‌مایه داستان‌های منتخب کودک ایران و جهان

نا	نویسنده	درون‌مایه داستان	نوع درون‌مایه داستان	شیوه ارائه درون‌مایه	گروه سنی
م داستان					
بازی با انگشتان	مصطفی رحماندوست	کاهش فاصله عاطفی بزرگترها با- کودک	آموزشی - مهارتی	مستقیم	الف
اردک کشاورز	مارتین وادل	دوری از تنبلی و ارزش کار و تلاش	اخلاقی	غیر مستقیم	الف
سگی که قارقار می کرد.	فریبا کلهر	آموزش رفتارهای صحیح اجتماعی	آموزشی مهارتی	غیر مستقیم	الف
گوسفندی که می خواست بزرگ	ژوزف تنوبالد	خودخواهی باعث تنهایی می‌شود.	اخلاقی -	مستقیم	ب

قرمزی	لاله جعفری	پرورش تخیلات کودکان،	آموزشی - مهارتی	غیر مستقیم	الف
من همانم، من همانم	فریبا کلهر	پرکردن تنهایی‌ها	اخلاقی	مستقیم	الف
به کیوتر اجازه نده اتوبوس براند	موویلز	پرورش قاطعیت و قدرت نه گفتن	آموزشی ، مهارتی	غیر مستقیم	الف
قصه ی یک گربه و پنج تا موش	مصطفی رحماندوست	عاقبت ترسو بودن	آموزشی مهارتی	غیر مستقیم	الف
قصه دو تا لاک پشت تنها	مصطفی رحماندوست	انسان نمی‌تواند تنها زندگی کند.	اخلاقی	مستقیم	الف
چرا دعوا می کنی؟	برجیت ونینگر	تشویق به دوستی ودوری از خشونت	آموزشی - مهارتی	غیر مستقیم	الف
قندیل کوچک	غسان کتفانی	دوست داشتن دیگران	تربیتی - آموزشی	غیر مستقیم	ج
مثل همه اما مثل هیچ کس	آتوسا صالحی	مهربانی کردن با دیگران	اخلاقی	غیر مستقیم	ج
گمشده	سپیده خلیلی	رعایت حقوق دیگران	اخلاقی	مستقیم	ج
زرد و صورتی	ویلیام استیک	پرورش حس کنجکاوی کودکان	آموزشی - مهارتی	غیر مستقیم	ج
شاه میداس و انگشتان جادویی	شارلوت کرافت	توجه به ارزش‌های معنوی	اخلاقی	غیر مستقیم	ج
همان لنگه کفش بنفش	فرهاد حسن‌زاده	نیاز آدمی به دوست و اعتماد به نفس	آموزشی - مهارتی	غیر مستقیم	ج
موشی و جزیره اسرار آمیز	مارکوس فیستر	پرورش حس کنجکاوی در کودکان	آموزشی - مهارتی	غیر مستقیم	ج
ماجراهای شگفت انگیز هلاپیچ،	ایوتا برلیک	شجاعت و نترس بودن	اخلاقی	غیر مستقیم	ج
قصه دیگچه و ملاقه	میشائیل انده	پرورش تخیلات کودکان	آموزشی - مهارتی	غیر مستقیم	ج
دعاهای زمینی پدر بزرگ	داگلاس وود	آشنایی با خلقت شگفت‌انگیز انسان‌ها	آموزشی - مذهبی	غیر مستقیم	ج
قلب مترسک	یالواچ اوران	ملموس کردن مهربانی و خوب بودن	اخلاقی	غیر مستقیم	ج
آتش و دریا	لیندا سویبارک	دوست داشتن هم‌نوعان و هموطنان	اخلاقی	غیر مستقیم	ج
قور قورک	علی خانجانی	عجولانه قضاوت نکردن	اخلاقی	مستقیم	ج
آخرین سفر خرس	ادوویجتل	باورپذیری زندگی بعد از مرگ	آموزشی مذهبی	غیر مستقیم	ج
خداحافظ راکون پیر	کلر ژوبرت	پذیرش منطقی تولد و مرگ	آموزشی - مذهبی	مستقیم	ب
مترسک و خانم بهار	فریده خرمی	حسادت و غبطه خوردن به دیگران	اخلاقی	غیر مستقیم	ب

ب	غیر مستقیم	آموزشی - مهارتی	اختلافات گاهی سازنده اند.	مارکوس فیستر	یک تپه یک گودال
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	عاقبت نادانی	شراره وظیفه شناس	مرد جوان و خیاط حیلہ گر
ب	غیر مستقیم	آموزشی - مذهبی	پذیرش منطقی مرگ	هاینتس یانیش	قصه ی بره سرخ و شاهزاده
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	زود قضاوت نکردن در مورد دیگر	حین ویلیس	خفاش دیوانه
ب	مستقیم	اخلاقی	طمع کاری عاقبت خوبی به همراه ندارد	عبدالله علیمراد	یکی کم است!
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	شاد کردن دیگران بهترین ثروت است	جف برامبو	هدیه ی خوبان
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	باید به بزرگترها احترام گذاشت	نورا حق پرست	دخترک و باران
ب	مستقیم	آموزشی مهارتی	خواستن، توانستن است،	محمد حسین محمدی	دختر آفتاب و دیو سیاه
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	لا اله الا الله	اریک کارل	خوشمزه ترین کلوچه
ب	مستقیم	آموزشی مذهبی	ایمان به وجود خدا	کلرژو برت	امین ترین دوست
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	نتیجه ی مهربان بودن در حق دیگران	باب هارتمن	خوشحال باش مرغک من
ب	مستقیم	اخلاقی	مهربانی در حق دیگران	کلرژو برت	کلوچه های خدا
ب	غیر مستقیم	آموزشی - مهارتی	اهمیت قدرت تفکر در حل مشکلات	دمی	قصه الاغ و سنگ
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	دوری از بدبینی و ظن و گمان بد.	مارکوس فیستر	ماهی رنگین کمان و غار هیولاهای دریا
ب	غیر مستقیم	اخلاقی	خوش قول بودن	ابراهیم زاهدی مطلق	این هم پول ماهی
الف-ب	مستقیم	آموزشی - مهارتی	مقابله باترس های دائمی کودکان	فرهاد حسن زاده	دیو دیگ به سر
الف-ب	غیر مستقیم	آموزشی - مذهبی	دقت دوباره خلقت پدیده ها	سرورکتبی	این هم تلق و ملق
الف-ب	غیر مستقیم	آموزشی - مهارتی	دوری از ترس های واهی و فوبیا	جولیا دونالدسون	گروفالو
الف-ب	مستقیم	آموزشی - مهارتی	داشتن عزت نفس و پذیرفتن هویت	سروناز پریش	کلاغ خنزر پنزری

در جدول شماره ۱ درون‌مایه و طبقه‌بندی انواع آن در داستان‌های منتخب کودک ایران و جهان مشخص شده است. داستان‌های بررسی شده در گروه‌های سنی الف، ب و ج هستند. شیوه ارائه درون‌مایه در اغلب داستان‌ها به شکل غیر مستقیم و در میان کنش‌ها و رفتار شخصیت‌هاست. این مساله به مخاطب کمک می‌کند که در داستان نقش داشته باشد و برای تشخیص درون‌مایه به تلاش و تامل زیاد بپردازد. از درون‌مایه‌های مهم و تاثیرگذار در این بررسی، درون‌مایه‌های مهارتی است. درون‌مایه‌هایی نظیر، شناخت هویت، مقابله با ترس و تنهایی، اهمیت قدرت تفکر در حل مشکلات، پرورش حس کنجکاوی که کودکان را افرادی توانا و خلاق می‌سازند. پرداختن به درون‌مایه‌های مذهبی و دینی کودک را در پذیرش کلیت زندگی این جهان و جهان پس از مرگ یاری می‌دهد. پذیرش منطقی مرگ، شناخت خدا و زندگی پس از مرگ از مهم‌ترین درون‌مایه‌های مذهبی به شمار می‌روند. درون‌مایه‌های تربیتی و اخلاقی نیز کودک را در انتخاب شیوه درست زندگی کمک می‌کند. خوش‌قولی، مهربان بودن با دیگران، احترام به بزرگ‌ترها، نكوهش طمع و زیاده‌خواهی از مسائلی هستند که آموزش صحیح آن‌ها به کودکان ضروریست. در کنار درون‌مایه‌های اخلاقی و تربیتی باید از درون‌مایه‌های مهارتی نیز استفاده کرد. نویسندگان کودک ایران کمتر از نویسندگان غیرایرانی از مولفه‌های مهارتی استفاده کرده‌اند. شناخت مهارت‌های زندگی کودک را فردی کارآمد و مستقل تربیت می‌کند. مهارت‌های زندگی، مهارت‌های اساسی هستند که فرد را قادر می‌سازد مسئولیت امور زندگی را برعهده بگیرد و خود در پی حل مسائل و مشکلات زندگی باشد. «در واقع مهارت‌های زندگی، مهارت‌ها و توانمندی‌هایی هستند که فرد را در مقابله موثر و پرداختن به کشمکش‌ها و موقعیت‌های دشوار زندگی یاری می‌دهد و سلامت روانی او را تامین می‌کند» (طارمیان، ۱۳۸۳: ۳۲). داستان مناسب‌ترین نوع ادبی برای انتقال و نهادینه کردن مهارت‌ها در درون کودکان است. مخاطب کودک از طریق داستان و همذات‌پنداری با شخصیت‌های داستان می‌تواند در تصمیم‌گیری‌ها و حل مشکلات و چالش‌ها موفق عمل کند. «خواندن داستان فعالیت ذهنی است که به تجربه آدمی معنا می‌بخشد. بی‌تردید خواننده با خواندن داستان و نقد آن‌ها در عین اینکه از ابتذال زندگی روزانه فراغت می‌یابد، معیارهایی بدست می‌آورد که می‌تواند تجربه‌های زندگی را با آنها محک بزند. جهان‌هایی تازه کشف می‌کند و به آگاهی می‌رسد. هنگامی که زندگی جالب و جذاب است، داستان‌ها می‌توانند احساس ما را نسبت به آن زیاده‌تر کند» (گلشیری، ۱۳۸۰: ۴۵).

نتیجه

با بررسی درون‌مایه داستان‌های منتخب ۳۰ نویسنده کودک ایرانی و غیر ایرانی نتایج زیر بدست آمد:

از میان ۴۵ داستان بررسی شده ۲۱ مورد درون‌مایه اخلاقی به کار رفته است که سهم نویسندگان ایران ۱۲ و سهم نویسندگان غیر ایرانی ۹ مورد بوده است که بیشترین بسامد و کاربرد را در میان دیگر درون‌مایه‌ها داشته است. بعد از درون‌مایه‌های اخلاقی، درون‌مایه‌های آموزشی و مهارتی بیشترین بسامد را داشته‌اند. از میان داستان‌های بررسی شده، ۱۹ مورد به مسایل مهارتی پرداخته شده که سهم نویسندگان ایران ۷ و نویسندگان غیر ایرانی ۱۲ مورد بوده است.

درون‌مایه‌های مذهبی و دینی کمترین بسامد را داشته‌اند. از میان ۴۵ داستان بررسی شده ۶ مورد به موارد مذهبی پرداخته شده که سهم نویسندگان ایرانی و غیر ایرانی هر کدام ۳ مورد است. از نویسندگان ایرانی انتظار می‌رفت که از درون‌مایه‌های مذهبی در مقایسه با نویسندگان غیرایرانی بیشتر استفاده کنند.

شیوه ارائه درون‌مایه‌ها اغلب به صورت غیر مستقیم بوده که از نکات مثبت آثار بررسی شده است. هر چه درون‌مایه به صورت غیرمستقیم و در میان کنش‌ها و رفتار شخصیت‌ها بیان شود، تاثیرپذیری بیشتری خواهد داشت.

فصلنامه تخصصی زبان و ادبیات فارسی

منابع

ادوویدجلت (۱۳۸۳) آخرین سفر خرس، مترجم، مهدی شجاعی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودک و نوجوان.

استیک، ویلیام (۱۳۸۷) **زرد و صورتی**، مترجم، کلر ژوبرت، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 انده، میشائیل (۱۳۸۳) **قصه دیگچه و ملاقه**، مترجم سیامک گلشیری، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

اوران، یالواچ (۱۳۸۶) **قلب مترسک**، مترجم، محمدرضا مهرافزا، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 برامبو، جف (۱۳۸۳) **هدیه خوبان**، مترجم، فریدون فریاد، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 بگارد، ادوارد (۱۳۸۵) **جزیره هزار داستان**، مترجم، شهین دخت بهزادی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

بهشتی، سعید، منطقی، یگانه (۱۳۹۰) **بررسی نقش بازی در تربیت کودک از منظر قرآن و سنت معصومین، اندیشه‌های نوین تربیتی**، دوره ۷، شماره ۳، صص ۹۱ تا ۱۱۴.

تابریک، ایو (۱۳۸۴) **ماجراهای شگفت انگیز هلاپیچ**، مترجم، اختر اعتمادی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

تویاس، رونالد (۱۳۸۹) **درون مایه داستان**، ترجمه مهنوش طلایی، نشر رسش.
 تیوبالد ژوزف (۱۳۸۴) **گوسفندی که می‌خواست بزرگ باشد خیلی بزرگ**، مترجم: نورا حق پرست، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

جانسون رادیس، دنیس (۱۳۸۸) **قصه جوهای عاقل**، مترجم، نورا حق پرست، امیر طاهری، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

روت، فیلیس (۱۳۸۷) **نی نی چه می‌خواهد؟**، مترجم: منصور کدیور، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

دلانسه، میری (۱۳۸۷) **خشم قلمبه**، مترجم: سید مهدی شجاعی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

دمی (۱۳۸۴) **قصه‌ی الاغ و سنگ**، مترجم: مجید عمیق، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 ژوبرت، کلر (۱۳۸۷) **کلوچه‌های خدا**، مترجم، کلر ژوبرت، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 ژوبرت، کلر (۱۳۸۵) **قصه مارمولک سبز کوچولو**، مترجم، کلر ژوبرت، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

ژوبرت، کلر (۱۳۸۸) **خداحافظ راکون پیر**، مترجم، کلر ژوبرت، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

سون، دونالد (۱۳۸۷) **گروفالو**، مترجم: آتوسا صالحی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
سویارک، لیندا (۱۳۸۶) **آتش و دریا**، مترجم، محسن چینی فروشان، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

شاردون، جرج (۱۳۸۷) **جوجه کوچولو تی تاپ تی تاپ**، مترجم: میناپور شعبانی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

طارمیان، فرهاد (۱۳۸۳) **مهارت‌های زندگی**، تهران: انتشارات تربیت.

فرزاد، عبدالحسین (۱۳۷۸) **درباره نقد ادبی**، تهران: نشر قطره.

فیستر، مارکوس (۱۳۸۲) **موشی و جزیره اسرار آمیز**، مترجم، سید مهدی شجاعی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

فیستر، مارکوس (۱۳۸۱) **ماهی رنگین کمان و غار هیولای دریاها**، مترجم: سید مهدی شجاعی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

کارل، اریک (۱۳۸۱) **خوشمزه ترین کلوچه**، مترجم، افسانه شعبان نژاد، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

کاوه، ذبیح‌اله (۱۳۹۱) **تاثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر رضایت و سازگاری زنان متأهل**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره و روانشناسی دانشگاه اصفهان.

کتفانی، غسان (۱۳۸۷) **قندیل کوچک**، مترجم، غلامرضا امامی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

کرافت، شارلوت (۱۳۸۵) **شاه میداس و انگشتان جادویی**، مترجم، علی خاکبازان، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

گلشیری، احمد (۱۳۸۰) **داستان و نقد داستان**، جلد اول. تهران: نشر نگاه.

لینز، برنهارد (۱۳۸۷) **کاش یک برادر داشتم**، مترجم: علی خاکبازان، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

محمدی، مهدی، مطهری نیا، ایمان (۱۳۹۸) **بررسی و تحلیل موضوعات دینی کتاب‌های شعر کودکان و نوجوانان بین سال‌های ۹۰ و ۹۳**، دو فصلنامه علوم ادبی، سال ۹، شماره ۱۵، صص ۲۳۱-۲۵۸.

مک برایتی، سام (۱۳۸۱) **زیر نور ماه**، مترجم: افسانه شعبان نژاد، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

مونتس، ماریسا (۱۳۸۳) ببو، مترجم: بهمن رستم آبادی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 موویلز (۱۳۸۶) به کبوتر اجازه نده اتوبوس براند، مترجم: زهرا احمدی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

نومورا، تاکا اکی (۱۳۸۲) فرش باد، مترجم، شهره گلپریان، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 وادلف، مارتین (۱۳۸۲) اردک کشاورز، مترجم شیدا رنجبر، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 وایبرو، ایان (۱۳۸۲) کتابچه بد جنسی‌های گرگ کوچولو، مترجم، مژگان کلهر، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

ونینگر، بریجیت (۱۳۸۵) چرا دعوا می‌کنی، مترجم: بهمن رستم آبادی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

وود، داگلاس (۱۳۸۲) دعا‌های زمینی پدر بزرگ، مترجم، حسن ابراهیمی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

ویلیس، حین (۱۳۸۷) خفاش دیوانه، مترجم، معصومه انصاریان، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

هانیس (۱۳۸۷) قصه بره سرخ و شاهزاده غمگین، مترجم، سیامک گلشیری، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

هارتمن، باب (۱۳۸۲) خوشحال باش مرغک من، مترجم، اسماعیل حدادیان مقدم، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

یانیش، هانیس (۱۳۸۸) خانه، مترجم کامران جمالی، تهران: نشر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

A study of educational-skill and educational-ethical themes of selected children's stories of Iran and the world

**Dr.Sajad Najafi behzadi¹*

***Fatemeh Salehi boroojeni²*

Abstract

Choosing the type of theme for children's and teen stories is very important. What have been seen in children's stories from ancient times to the present are moral and educational themes. These types of themes have valuable messages that help the child in moral development and excellence. In addition to moral and educational issues, today's child also needs life skills training. The purpose of this article is to study and analyze the educational, moral and skill themes of selected children's stories in Iran and the world. The research method is content analysis and the method of data collection is documentary and library. The reviewed works are from selected children's stories and are published by the Center for the Intellectual Development of Children and Adolescents. The results showed that by examining the themes of 45 selected stories from 30 child authors in Iran and the world, educational and moral themes were the most used. Skills-training themes have been less used. The use of skill themes such as self-belief, overcoming fear and loneliness, self-knowledge and self-awareness in children's stories also seems necessary.

Key word: Theme, educational, skill, moral, educational and religious.

¹ . Assistant Professor of Persian Literature, Shahrekord University. Shahrekord , Iran.//Email : najafi@sku.ac.ir

² . Graduate of Master of Persian Language and Literature and instructor of Shahrekord Children and Adolescents Intellectual Development Center. Shahrekord, Iran.//Email: f.salehiboroojeni54@gmail.com